

Przyroda Zagłębia — relacja z otwarcia wystawy

Miejska Biblioteka im. Stanisława Gabryela w Gorlicach oraz Miejska Biblioteka im. Gustawa Daniłowskiego w Sosnowcu są nie tylko bratnimi instytucjami realizującymi podobne zadania w swoich powiatach, od niedawna są także związane podpisanym w czerwcu ubiegłego roku partnerstwem pomiędzy dwoma miastami. Tę owocną współpracę rozpoczęliśmy od zorganizowania dwóch wydarzeń mających przybliżyć mieszkańcom Gorlic i Sosnowca partnerów z sąsiedniego województwa.

W czwartek 15 stycznia w gorlickiej Bibliotece otworzyliśmy wystawę „Przyroda Zagłębia”, której kuratorami są Elżbieta Oleksiak i Tomasz Chodowiec z MBP w Sosnowcu. Goście odwiedzający ekspozycję, prezentowaną na dwudziestu pięciu planszach, mogą podziwiać zaskakujące uroki tej krainy, o której przecież myślimy głównie jak o obszarze przemysłowym. Prócz zdjęć flory i fauny pokazano również najpiękniejsze zabytki Sosnowca, Będzina i wielu innych miejsc, które warto i należy zobaczyć.

Dwa dni wcześniej, 13 stycznia, w sosnowieckiej Książnicy nasi partnerzy otworzyli wystawę „Piękno ziemi gorlickiej”, której kuratorami są Ewa Bochenek, Bartłomiej Kiełtyka z MBP w Gorlicach, ukazującą nasze miasto i jego okolice na zdjęciach Janusza Fiegi i Jacka Kosiby.

Relację z sosnowieckiego wernisażu możecie Państwo obejrzeć na stronie MBP w Sosnowcu

www.biblioteka.sosnowiec.pl.

Wystawy w obu bibliotekach będą eksponowane do 28 lutego 2015 r. Zapraszamy do zwiedzania! Poznajmy piękną twarz Zagłębia!

Przyroda Zagłębia

(wystawa)

Ekspozycja prezentuje ilustracje, fotografie, artykuły i publikacje dotyczące różnych zagadnień związanych z przyrodą Zagłębia Dąbrowskiego i jej ochroną, takich jak: lasy, łąki i torfowiska, pomniki przyrody, parki, ogrody i tereny zielone, Pustynię Błędowską, rzeki i zbiorniki wodne, Zespół Jurajskich Parków Krajobrazowych, jaskinie i skałki jurajskie, florę i faunę zagłębiowskich pól i lasów oraz sylwetkę Władysława Szafera — urodzonego w Sosnowcu botanika, twórcy podstaw ochrony przyrody.

Miasta aglomeracji zagłębiowskiej pomimo swego przemysłowego charakteru obfitują w zieleń, mamy wiele lasów, choć są one zlokalizowane bardziej na obrzeżach miast, a nie w ich centrach. Rozmieszczenie lasów zależy głównie od warunków klimatycznych i wodnych oraz od rodzaju podłoża skalnego i ukształtowania powierzchni. Wyróżniamy: bory sosnowe, lasy i bory mieszane, lasy liściaste i bory świerkowe. Bory mieszane są zbiorowiskiem powszechnym na tym terenie. Lasy mieszane występują rzadziej i reprezentowane są przez kwaśne dąbrowy lub buczyny, grądy i jaworzyny. Te ostatnie należą do najrzadziej reprezentowanych w Zagłębiu. Ale występują także olsy i łęgi w dolinach rzek i na obszarach bagiennych.

Na terenie Zagłębia odnajdziemy wiele bardzo cennych starych drzew, które objęte są ochroną i nadaje im się status pomnika przyrody. Są wśród nich: lipy, platany, dęby, brzozy, tulipanowce i in. Drzewa te możemy zaobserwować w parkach i ogrodach, szczególnie tych, które były własnością fabrykantów czy właścicieli ziemskich. Również ciekawe okazy florystyczne posiadają parki miejskie, które istnieją w każdym mieście. Taką ciekawostką jest ogród morwowy w Czeladzi.

W regionie zagłębiowskim znajduje się jedyna w Polsce i w Europie pustynia! Mowa tu o Pustyni Błędowskiej, która uzyskała status użytku ekologicznego (jest to jedna z form ochrony przyrody). Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej — czyli naturalne zbiorniki wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, starorzeczka, kamieńce oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin. W obecnej postaci Pustynia jest pochodzenia antropogenicznego. Wycinka lasów na potrzeby górnictwa i hutnictwa oraz intensywna działalność mieszkańców spowodowała spadek wód gruntowych do tego stopnia, że uniemożliwiło to rozwój roślin. W latach 20. i 30. ubiegłego wieku obserwowano tam zjawisko fatamorgany, a wycieczki na pustynię przyjeżdżały z najodleglejszych zakątków Polski i nie tylko. W latach 50. część terenu Pustyni została zalesiona, co spowodowało znaczne zmniejszenie się odkrytych piasków. Obecnie

podjęto prace, w wyniku których Pustynia będzie objęta ochroną, drzewa będą karczowane i będzie prowadzony kontrolowany wypas zwierząt, aby zapobiegać jej zarastaniu. Na terenie Pustyni występują rzadkie gatunki traw: strzęplica sina, szczotlicha siwa, wydmuchrzyca piaszkowa oraz endemiczne stanowisko warzuchy polskiej. Jeszcze w latach 80. XX wieku obserwowano tam także ptaka o nazwie kulon.

Parki narodowe są najwyższą formą ochrony przyrody. Niestety w granicach Zagłębia Dąbrowskiego nie ma żadnego parku. Istnieją natomiast parki krajobrazowe i rezerваты przyrody. Parki krajobrazowe są obszarami chronionymi ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe, tworzonymi celem ochrony, zachowania, popularyzacji i upowszechniania tych walorów przyrodniczych, historycznych i kulturowych. Park Krajobrazowy „Orlich Gniazd” obejmuje znaczną część od tzw. Pasma Smoleńsko-Niegowonickiego po dolinę Warty. Ochronie podlega charakterystyczny krajobraz wyżyny krasowej, zróżnicowana szata roślinna i świat zwierzęcy. Dużym walorem parku są ruiny średniowiecznych zamków i warowni jurajskich, m.in. w Olsztynie, Mirowie i Ogrodzieńcu. W parku znajduje się 9 rezerwatów przyrody.

Do najważniejszych walorów parku należą wapienne skały ostańcowe, jaskinie i schroniska skalne, źródła i malownicze doliny. Wapienne wzgórza porastają piękne buczyny, a rozdzielające je piaszczyste obniżenia pokryte są borami sosnowymi. Ciekawym elementem są murawy kserotermiczne i piaszkowe. Flora parku ma charakter unikatowy — reprezentuje ją około 1100 gatunków roślin naczyniowych. Ponad 20 gatunków osiąga tu swoją granicę zasięgu. Ze zróżnicowania zbiorowiska roślinnego wynika też bogactwo fauny, m. in. sarny, dziki, bobry i ok. 200 gatunków ptaków. Rezerwat leśno-krajobrazowy „Smoleń” — położony jest na wzgórzu wapiennym. Rzeźba terenu urozmaicona licznymi ostańcami, szczelinami, wgłębieniami. Do elementów zjawisk krasowych należą też schroniska skalne — w liczbie 5. Zbocza wzgórz porasta las bukowo-grabowo-modrzewiowy. Rezerwat „Góra Chełm” utworzono dla ochrony fragmentu naturalnego lasu bukowego porastającego ostaniec jurajski. Występuje tu także lilia złotogłów, wawrzynek wilczelyko, zawilec wielkokwiatowy — wszystkie pod ochroną.

Obszary chronionego krajobrazu obejmują wyróżniające się krajobrazowo tereny o różnych typach ekosystemów.

Obszarami chronionego krajobrazu zostały „Las Grodziecki”, „Wzgórze Doroty” i „Góra Zamkowa” w Będzinie.

Teren Zagłębia to także rzeki, potoki i zbiorniki wodne. Są one także miejscem występowania charakterystycznej flory i fauny wodnej. Większość zbiorników wodnych jest pochodzenia antropogenicznego. Powstały one głównie w wyrobiskach po eksploatacji surowców — w piaskowniach, gliniankach, kamieniołomach, żwirowniach, w nieckach z osiadania i zapadliskach. Najwięcej zbiorników wodnych pochodzenia antropogenicznego jest w okolicy Sosnowca. Najczęściej zbiorniki te są wykorzystywane w celach rekreacyjnych.

Na terenie Zagłębia występuje wiele roślin objętych ochroną : warzucha polska, wilczomlec pstry, róża alpejska, omieg górski, jęczmnik zwyczajny.

Fauna tego regionu jest stosunkowo bogata i różnorodna. Występują tu : sarny, dziki, bobry (nad Brynicą, k/Siewierza), wydry, nietoperze, zające, myszy, krety, kuny (rzadkie), lisy, wiewiórki, łasice, jeże. Z płazów występują ropuchy i żaby, traszki, jaszczurki, padalce, zaskrońce. Najliczniejszą bodaj grupę stanowią ptaki, np. łabędzie, czaple, jastrzębie, sowy, grubodzioby, bociany, dzwońce, wróble, kawki, kruki, gołębie, grzywacze, kosy, szpaki, sikorki, bażanty, kuropatwy. Są to ptaki, które towarzyszą na co dzień i nie zdajemy sobie sprawy, że większość z nich jest chroniona, jak łabędzie czy tak popularne wróble, których jest coraz mniej.

Elżbieta Oleksiak

